

Djuravdelningen

Kontrollvägledning djurhållares hantering av läkemedel

Fastställd den 21 december 2023

Versionshistorik

Version	Datum	Beskrivning	Signatur	Ändring gjord av
1.0	2023-12-21	Fastställd	Annett Kjellberg	

Innehåll

1 Inledning.....	5
1.1 Syfte med denna kontrollvägledning.....	5
1.2 Beskrivning av kontrollområde.....	5
1.3 Syfte med kontrollen.....	5
2 Kontaktfunktioner/ kontaktpersoner.....	6
2.1 Kontaktfunktioner/kontaktpersoner vid Jordbruksverket.....	6
2.2 Information om andra lämpliga kontaktpersoner/myndigheter/organ.....	6
3 Definitioner.....	7
3.1 Offentlig kontroll.....	7
3.2 Operativ kontroll.....	7
3.3 Kontrollobjekt.....	7
3.4 Kontrollpunkter.....	7
3.5 Djurhållare.....	8
3.6 Djurhållares hantering av läkemedel.....	8
3.7 Livsmedelsproducerande djur.....	8
3.8 Veterinärmedicinska läkemedel.....	8
3.9 Andra begrepp.....	8
3.10 Grundvillkor.....	9
4 Tillämplig lagstiftning.....	9
4.1 Kort beskrivning av regelverket.....	9
4.2 Referensmaterial.....	10
5 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet.....	10
5.1 Beskrivning av Jordbruksverkets ansvar.....	10
5.2 Övergripande beskrivning av länsstyrelsernas ansvar.....	11
5.3 Övergripande beskrivning av övriga myndigheters ansvar.....	12
6 Kontrollobjekten.....	13
6.1 Kort beskrivning av kontrollobjekten och deras verksamhet.....	13
7 Riskanalys.....	13
7.1 Den operativa kontrollen ska grundas på riskanalys.....	13
8 Hur förbereds den operativa kontrollen?.....	15
8.1 Kontrollplan för den operativa kontrollen.....	15
8.2 Framtagande av kontrollprotokoll (checklista) med kontrollpunkter.....	16
8.3 Förberedelse av den operativa kontrollen.....	16
8.4 Möjligheter till samordnad operativ kontroll.....	17

8.5 Centrala register tillgängliga för den operativa kontrollen.....	17
9 Genomförande av den operativa kontrollen.....	18
9.1 Föranmälan	18
9.2 Genomförande av kontrollen.....	19
9.3 Dokumentationskrav	20
10 Hantering av avvikelser som konstateras vid den operativa kontrollen	21
10.1 Kontrollmyndighetens ansvar att följa upp avvikelser	21
10.2 Vilka avvikelser som bör innebära ett förnyat besök (toleransnivå etc.).....	21
10.3 Förelägganden	21
10.4 Rättelse på den enskildes bekostnad	22
10.5 Överprövning av beslut	22
10.6 Åtalsanmälan.....	22
11 Grundvillkor	23
11.1 Rapport om grundvillkor	23
12 Jordbruksverkets behov av uppföljning.....	23
12.1 Generell beskrivning av behovet.....	23
12.2 Lämplig form för återrapportering.....	24
13 Avsnitt om kontrollpunkter	24
13.1 Kontrollpunkterna	24
13.2 Samverkan inom kontrollområdet.	24

1 Inledning

1.1 Syfte med denna kontrollvägledning

Jordbruksverket ger med denna vägledning råd och stöd åt dem som planerar och utför den operativa offentliga kontrollen av djurhållares hantering av läkemedel för behandling av livsmedelsproducerande djur och djur som hålls för pälsproduktion.

Målet är att på ett samlat ställe tillhandahålla information om kontrollområdet, t.ex. om regelverk, kontaktpersoner, ansvarsfördelning och genomförandet av kontrollen. Härigenom skapas förutsättningar för en operativ kontroll som kännetecknas av hög effektivitet och god kvalitet.

Vägledningen består av en allmän del som ger övergripande vägledning av kontroll av djurhållares hantering av läkemedel. I bilagorna finns checklistor som kompletterar den allmänna delen. Till checklistorna finns också bilagor som ska hjälpa länsstyrelsen med hur Jordbruksverkets föreskrifter bör tolkas och tillämpas i praktiken.

Vägledningar är inte rättsligt bindande, utan är exempel och rekommendationer som kan vara till hjälp vid bedömning och tillämpning av lagstiftningen. Vägledningen utesluter inte andra handlingssätt för att uppnå det resultat som avses med lagstiftningen. Om en föreskrift blir föremål för bedömning i domstol, till exempel om ett myndighetsbeslut i ett ärende överklagas, blir domstolsavgörandet vägledande för tolkningen. EU-domstolen har tolkningsföreträde vad gäller tolkningen av EU:s rättsakter.

1.2 Beskrivning av kontrollområde

Kontrollområdet djurhållares hantering av läkemedel omfattar djurhållares läkemedelshantering enligt begreppsdefinitionerna som finns i vägledningens kapitel 3. Beskrivning om hur kontrollområdet kopplar till regelverk finns i kapitel 4.

Resultat av kontroll av djurhållares hantering av läkemedel kan också fungera som underlag för kontroll av veterinärer. Kontrollen kan dessutom fungera som ett moment i uppföljningen av restsubstanskontrollen. En beskrivning av dessa kontroller finns i *Kontrollvägledning djurhälsopersonal* som finns tillgänglig på Jordbruksverkets webbplats och i *Kontrollplan för restsubstanser i livsmedel av animaliskt ursprung* som finns tillgänglig på Livsmedelsverkets webbplats.

1.3 Syfte med kontrollen

Kontroll av djurhållares hantering av läkemedel syftar till att säkerställa att lagstiftningen på området följs. Det övergripande syftet med lagstiftningen är att förbättra djurs och människors hälsa samt att förhindra uppkomsten och spridningen av antimikrobiell resistens.

Läkemedel till djur ska användas på ett säkert sätt och endast när det finns behov av det. Detta är viktigt för att tillgodose samhällets krav på en god hälsa för djur och människor, djurskydd, smittskydd, livsmedelssäkerhet och en hållbar livsmedelsproduktion.

För att uppnå det övergripande syftet behöver brister i djurhållares läkemedelshantering upptäckas och förebyggas. Kontrollen ska dessutom leda till att djurhållare ska få en helhetssyn som främjar deras eget ansvarstagande i det förebyggande arbete som kontrollen syftar till.

När djurhållare inte följer gällande lagstiftning ska länsstyrelsen i enlighet med proportionalitetsprincipen se till att eventuella brister åtgärdas. Länsstyrelsen ska bedöma vilka åtgärder som krävs för att djurhållaren ska åtgärda avvikelser. Djurhållaren kan exempelvis åta sig att åtgärda bristerna inom en viss tid. Hantering av avvikelser som konstaterats vid kontrollen beskrivs i kapitel 10.

2 Kontaktfunktioner/ kontaktpersoner

2.1 Kontaktfunktioner/kontaktpersoner vid Jordbruksverket

Djuravdelningen
Internationella frågor och djurhälsopersonalenheten
Telefon, kundtjänst: 0771 – 223 223
E-post: veterinarfragor@jordbruksverket.se
Webbplats: <https://jordbruksverket.se/>

2.2 Information om andra lämpliga kontaktpersoner/myndigheter/organ

Livsmedelsverket
Box 622
SE-751 26 Uppsala
Telefon: 018-17 55 00
E-post: livsmedelsverket@slv.se
Webbplats: <https://www.livsmedelsverket.se/>

Läkemedelsverket
Box 26
751 03 Uppsala
Telefon: 018-17 46 00
E-post: registrator@lakemedelsverket.se
Webbplats: <https://www.lakemedelsverket.se/sv>

3 Definitioner

3.1 Offentlig kontroll

Med offentlig kontroll avses den verksamhet som behöriga myndigheter och kontrollorgan eller fysiska personer till vilka kontrolluppgifter har delegerats utför i syfte att kontrollera att aktörer följer tillämpliga regler och myndighetsbeslut. Kontroll av om djur eller varor uppfyller krav i tillämpliga regelverk är också offentlig kontroll. Begreppet offentlig kontroll omfattar även de kontroller som görs i samband med att intyg eller officiella attesteringar utfärdas.

Enligt 2 b § lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. framgår att förordning (EU) 2017/625 (EU:s kontrollförordning) ska tillämpas även i fråga om offentlig kontroll som faller utanför förordningens tillämpningsområde. Detta innebär följaktligen att eftersom kontrollen av djurhållares hantering av läkemedel utförs med stöd av lagen om provtagning på djur, m.m. samt förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m. ska även EU:s kontrollförordning tillämpas vid kontrollen av djurhållares hantering av läkemedel.

3.2 Operativ kontroll

Med operativ kontroll avses de behöriga kontrollmyndigheternas verksamhet med oberoende och självständig granskning av kontrollobjekt. Den operativa kontrollen innebär alltid ett inslag av myndighetsutövning och kräver därför lagstöd. I lagstödet kan operativ kontroll vara beskrivet som tillsyn, offentlig kontroll eller inspektion.

3.2.1 Administrativ kontroll

Med administrativ kontroll avses kontroll av insända handlingar till exempel kontroll av anmälan om villkorad läkemedelsanvändning, kontroll av djurhållares dokumentation eller uppgifter från kontroll av förskrivande veterinär.

3.2.2 Fysisk kontroll

Med fysisk kontroll avses att kontroll görs av djurhållares hantering av läkemedel, på dennes anläggning.

3.3 Kontrollobjekt

Kontrollobjekt är den eller det som är föremål för kontroll och kan vara en aktör, ett djur eller en vara. I denna vägledning är kontrollobjekten de djurhållare som har livsmedelsproducerande djur eller djur för pälsproduktion.

3.4 Kontrollpunkter

Med kontrollpunkter menas i denna vägledning de olika checkpunkter som ingår i den operativa kontrollens checklista.

3.5 Djurhållare

Fysisk eller juridisk person som ansvarar för eller har hand om djur, oavsett om detta sker stadigvarande eller tillfälligt.

3.6 Djurhållares hantering av läkemedel

Med djurhållares hantering av läkemedel menas i denna vägledning hanteringen av veterinärmedicinska läkemedel hos kontrollobjekten.

3.7 Livsmedelsproducerande djur

Djur som avlas, föds upp, hålls, slaktas eller skördas med avseende på livsmedelsproduktion enligt definitionen i artikel 2 b) i förordning (EG) nr 470/2009.¹

3.8 Veterinärmedicinska läkemedel

Veterinärmedicinska läkemedel är ämnen eller kombinationer av ämnen som är avsedda för djur och som används

- för att behandla eller förebygga sjukdom,
- för att återställa eller påverka ett djurs fysiologiska funktioner genom inverkan på djurets immunsystem eller ämnesomsättning (dess inre livsuppehållande processer),
- för att ställa en medicinsk diagnos, eller
- för avlivning.

Definitionen framgår av artikel 4.1 i förordning (EU) 2019/6.²

3.9 Andra begrepp

Andra begrepp som nämns i denna vägledning har samma betydelse som i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2023:21) om veterinärers ordination av läkemedel, djurhållares registrering av uppgifter samt operativa

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 470/2009 av den 6 maj 2009 om gemenskapsförfaranden för att fastställa gränsvärden för farmakologiskt verksamma ämnen i animaliska livsmedel samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 2377/90 och ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 726/2004

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG

ingrepp som djurhållare får utföra (saknr D 35) och förordning (EU) 2019/6, den s.k. VMP-förordningen.

3.10 Grundvillkor

Med grundvillkor avses vissa särskilt föreskrivna krav som jordbruksföretag måste uppfylla för att stödbelopp inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik inte ska reduceras.

4 Tillämplig lagstiftning

4.1 Kort beskrivning av regelverket

Regelverket finns tillgängligt på Jordbruksverkets webbplats under Veterinära författningshandboken. Svensk lagstiftning finns tillgänglig på riksdagens webbplats och EU-lagstiftningen finns tillgänglig på EUR-lex.

- Förordning (EU) 2019/6 om veterinärmedicinska läkemedel³ (VMP-förordningen).
- Förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll⁴ (kontrollförordningen)
- Förordning (EG) nr 470/2009 om gemenskapsförfaranden för att fastställa gränsvärden för farmakologiskt verksamma ämnen i animaliska livsmedel.⁵
- Förordning (EG) nr 37/2010 om farmakologiskt aktiva substanser och deras klassificering med avseende på MRL-värden i animaliska livsmedel.⁶
- Lag (2006:806) om provtagning på djur, m.m.
- Förordning (2006:815) om provtagning på djur, m.m.

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 470/2009 av den 6 maj 2009 om gemenskapsförfaranden för att fastställa gränsvärden för farmakologiskt verksamma ämnen i animaliska livsmedel samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 2377/90 och ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/82/EG och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 726/2004.

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 37/2010 av den 22 december 2009 om farmakologiskt aktiva substanser och deras klassificering med avseende på MRL-värden i animaliska livsmedel.

- Djurskyddslag (2018:1192).
- Djurskyddsförordning (2019:66).
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2023:21) om veterinärers ordination av läkemedel, djurhållares registrering av uppgifter samt operativa ingrepp som djurhållare får utföra, saknr D 35.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:9) om behörigheter för djurhälsopersonal, saknr C 23.

4.2 Referensmaterial

Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA) har tagit fram ett dokument om förständig och ansvarsfull användning av antibiotika, ”Kategorisering av antibiotika för användning till djur för förständig och ansvarsfull användning”, som finns på EMA:s webbplats. Dokumentet bygger på AMEG⁷-rapporten (2019) *Categorisation of antibiotics in the European Union*, (EMA/CVMP/CHMP/682198/2017).

Sveriges Veterinärförbund har tagit fram en antibiotikapolicy.

Mer information om antibiotikaresistens finns på Jordbruksverkets webbplats.

5 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

5.1 Beskrivning av Jordbruksverkets ansvar

Jordbruksverket är behörig myndighet att utöva offentlig kontroll och utföra annan offentlig verksamhet som hänger samman med kontrollen, om inte något annat följer av förordning (2006:815) om provtagning på djur. Jordbruksverket får enligt 15 § provtagningsförordningen överlåta åt länsstyrelserna att utöva offentlig kontroll och att utföra annan offentlig verksamhet som hänger samman med kontrollen.

Jordbruksverket ska samordna den kontrollverksamhet som verket har överlämnat till länsstyrelserna, samt lämna råd och hjälp i kontrollverksamheten. Det framgår av 11 § lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. och 15 § förordningen. Vidare framgår det att Jordbruksverket får meddela föreskrifter om denna kontroll enligt 16 § provtagningsförordningen.

Av förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk framgår det bland annat att Jordbruksverket även ska

⁷ Eng. *Antimicrobial Advice ad hoc Expert Group*

- ge sådan vägledning och utarbeta sådana riktlinjer som avses i artikel 107.4 i VMP-förordningen (se 15 b § Jordbruksverkets instruktion),
- underrätta kommissionen om sådana nationella åtgärder om användningen av vissa antimikrobiella medel på djur som avses i artikel 107.9 i VMP-förordningen (se 15 b § Jordbruksverkets instruktion),
- utföra de uppgifter som en medlemsstat ska utföra vid Europeiska kommissionens samordning av revisioner enligt artikel 124 i VMP-förordningen (se 15 b § Jordbruksverkets instruktion),
- samla in uppgifter om antimikrobiella läkemedel som används på djur enligt VMP-förordningens artikel 57, enligt instruktionens artikel 15 c §.

Av 7 § förordning 2006:815 om provtagning på djur, m.m. framgår bland annat att Jordbruksverket i fråga om livsmedelsproducerande djur som innehåller eller kan antas innehålla sådana ämnen eller restsubstanser som kan göra livsmedlet icke säkert i det enskilda fallet får besluta om omhändertagande eller märkning av djur, förbud mot att djur flyttas, överläts eller används till livsmedel samt avlivning av djur.

I förordning (2009:1464) med instruktion för Statens jordbruksverk fastställs att verket får utföra sådana revisioner som avses i artikel 6 i EU:s kontrollförordning på begäran av en länsstyrelse. Ett avtal på genomförande av revisioner har upprättats mellan länsstyrelserna och Jordbruksverket.

5.2 Övergripande beskrivning av länsstyrelsernas ansvar

Jordbruksverket har överlämnat åt länsstyrelserna att utöva offentlig kontroll av djurhållares hantering av läkemedel för behandling av livsmedelsproducerande djur och djur som hålls för pälsproduktion, av vad som framgår i Jordbruksverkets beslut ([dnr 5.6.20-08231/2018](#)).

Länsstyrelserna ansvarar för att

- utföra kontroll av kontrollobjekten inom respektive län, enligt Jordbruksverkets beslut,
- varje år genomföra en uppföljning och utvärdering av föregående års kontroll av djurhållares hantering av läkemedel,
- varje år fastställa en plan för det kommande verksamhetsårets kontroll av djurhållares hantering av läkemedel och göra en dokumenterad prioritering av kontrollobjekten inom sitt län utifrån en riskbedömning,
- årligen lämna uppgifter om sin kontroll av djurhållares hantering av läkemedel till Jordbruksverket. Jordbruksverkets anvisningar för rapporteringen ska följas,

- ha en förteckning över de uppgifter som länsstyrelsen bedömer vara relevanta för genomförandet och utvärderingen av kontrollen,
- ha ett ändamålsenligt rapporteringssystem för den som vill anmäla misstänkta överträdelser av EU:s kontrollförfordning enligt 18 a § provtagningslagen,
- utföra den offentliga kontrollen enligt dokumenterade förfaranden i enlighet med artikel 12 i EU:s kontrollförfordning.

Utifrån den kontroll som länsstyrelsen gör ska kontrollresultat som visar på följande resultat rapporteras till Jordbruksverket det vill säga:

- konstaterat fynd av restsubstanser, efter att länsstyrelsen har gjort en utredning, samt
- användning av läkemedel som inte har ordinerats eller förskrivits av en veterinär med behörighet enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:9) om behörigheter för djurhälsopersonal som skapar misstanke om att livsmedelsproducerande djur innehåller ämnen eller restsubstanser som kan göra livsmedlet icke säkert.

Jordbruksverket ska underrättas så att åtgärder kan vidtas. Vid positiva fynd eller vid misstanke om användning av läkemedel som inte har ordinerats eller förskrivits av en veterinär med behörighet enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2016:9) om behörigheter för djurhälsopersonal kan Jordbruksverket fatta enskilda beslut om åtgärder vad gäller de levande djuren enligt 7 § provtagningsförfordningen, se Jordbruksverkets ansvar i detta ovan.

Länsstyrelserna ska enligt 11 § provtagningslagen även genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt

- provtagningslagen,
- de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen,
- de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, och
- de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

5.3 Övergripande beskrivning av övriga myndigheters ansvar

Livsmedelsverket är behörig myndighet att utöva offentlig kontroll av förekomsten av restsubstanser och andra ämnen i djur och djurprodukter. Myndigheten får

meddela föreskrifter eller beslut i det särskilda fallet om provtagning eller undersökning för att kontrollera förekomsten av rests substanser och andra ämnen i djur och djurprodukter. Vid konstaterad risk för rests substanser i livsmedel bör länsstyrelsen ta kontakt med Livsmedelsverket.

Läkemedelsverket godkänner läkemedel till djur, beviljar licenser för läkemedel och bedömer karenstider för läkemedel till livsmedelsproducerande djur. Vissa läkemedel godkänns gemensamt inom EU av Europeiska läkemedelsmyndigheten.

6 Kontrollobjekten

6.1 Kort beskrivning av kontrollobjekten och deras verksamhet

I denna vägledning är kontrollobjekten den djurhållare som har livsmedelsproducerande djur eller djur för pälsproduktion. Djurhållare är en fysisk eller juridisk person som ansvarar för eller har hand om djur, oavsett om detta sker stadigvarande eller tillfälligt. Djurhållare som är kontrollobjekt enligt denna vägledning kan delas in i följande kategorier:

1. Djurhållare som har en överenskommelse med en veterinär om att få ha villkorad läkemedelsanvändning.
2. Djurhållare som inte har en överenskommelse med en veterinär om att få ha villkorad läkemedelsanvändning.

7 Riskanalys

7.1 Den operativa kontrollen ska grundas på riskanalys

Riskanalysen skapar förutsättningar för en verkningsfull kontroll med god kvalitet. Därför ska all operativ kontroll grundas på en dokumenterad och fastställd riskanalys. Den operativa kontrollen är riskbaserad vilket betyder att kontrollfrekvens och kontrollens omfattning beror på riskens storlek.

Länsstyrelsen ska genomföra en riskbaserad offentlig kontroll enligt bestämmelserna i artikel 9.1–2 i EU:s kontrollförordning. En risk är enligt kontrollförordningens definition en funktion av sannolikheten för en negativ effekt på människors hälsa, djurs hälsa, växtskydd, djurskydd eller miljön, och denna effekts allvar, till följd av en fara. En fara är varje agens eller tillstånd som skulle kunna ha en negativ effekt på något av detta.

En potentiellt allvarlig risk för människors eller djurs hälsa eller för miljön definieras enligt artikel 4.42 i VMP-förordningen som en situation där det finns en betydande sannolikhet att en allvarlig fara till följd av användning av ett

veterinärmedicinskt läkemedel kommer att påverka människors eller djurs hälsa eller miljön.

De kontroller som avses i artikel 123.3 i VMP-förordningen ska göras regelbundet och vara riskbaserade, i syfte att kontrollera att kontrollobjekten efterlever regelverket. Riskanalysen ska beakta åtminstone

1. de inneboende riskerna med den verksamhet som kontrollobjekten bedriver och den plats där deras verksamhet bedrivs,
2. de tidigare resultaten för kontrollobjekten avseende kontroller som gjorts av dem och deras tidigare efterlevnad,
3. alla upplysningar som kan tyda på bristande efterlevnad,
4. vilken inverkan bristande efterlevnad kan få på folkhälsan, djurhälsan, djurskyddet och miljön.

En riskbaserad kontroll av djurhållares användning av läkemedel ska tas fram genom att identifiera väsentliga risker som kan inverka på bland annat människors hälsa, djurs hälsa, växtskydd, djurskydd eller miljön. En bedömning av riskens storlek bör ske med beaktande av konsekvenserna om det befarade inträffar. Sannolikheten för att risken inträffar, bör också ingå i analysen.

Följande tabell utgör exempel på sådana risker som kan ingå i analysen kategoriserat med stöd av artikel 123.3 a-d i VMP-förordningen.

Tabell 1 Kategorisering av risk enligt VMP-förordningen

Kategorisering av risk enligt VMP-förordningen	Exempel på vad länsstyrelsen kan beakta vid riskanalysen
1. Inneboende risker	Kontrollobjekten: • Typ av företag, djurhållning, djurslag t.ex. förväntad förekomst av läkemedel sett till djurhållningstypen. • Storleken på verksamheten och hur den organiseras. • Påverkan i livsmedelskedjan, t.ex. hur snart livsmedel ska konsumeras. • Risk för människors hälsa. • Godkännanden för läkemedelsinblandning i foder. • Djurhållarens egna åtgärder för att säkerställa korrekthet, kompetens m.m. • Tidsintervall sedan senaste kontroll. • Plats, baserat på kännedom och erfarenhet om kontrollobjekt i länet.

Kategorisering av risk enligt VMP-förordningen	Exempel på vad länsstyrelsen kan beakta vid riskanalysen
2. Tidigare resultat	Kontrollobjekten: • Resultat vid tidigare kontroll. • Ställningstagande i det senaste avslutade ärendet. • Allvarligaste ställningstagandet i ett ärende under de senaste åren. • Förekommer det flera ärenden hos djurhållaren de senaste fem åren.
3. Upplysningar	Övrigt som anses väsentligt för riskanalysen: • Förskrivningsmönster och läkemedelstyp. • Anmälningar och upplysningar från allmänheten osv.
4. Inverkan av bristande efterlevnad	Konsekvenser av eventuella felaktigheter: • Ökad antibiotikaresistens. • Resistens mot antiparasitära medel. • Restsubstans i primärprodukt. • Felbehandling, • Negativ inverkan på miljön.

Det är viktigt att prioritera kontrollen av de verksamheter där det finns störst risk. Varje länsstyrelse ska göra en prioritering av kontrollobjekten utifrån riskanalysen. Mot denna bakgrund kan en länsstyrelse avgöra lämpliga kontrollintervall för kontrollobjekt i länet. Jordbruksverket har också lämnat allmänna råd kring kontrollintervallet av olika yrkeskategorier inom djurhälsopersonal i allmänna råd till 8 § Statens Jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (2010:62) (saknr C 24). Kontroll av djurhållares hantering av läkemedel kan göras med motsvarande tidsintervall.

Riskanalysen bör följas upp regelbundet och vid behov revideras. Analysen ska ligga till grund för prioritering och urval av kontrollobjekten inom länet som dokumenteras av länsstyrelsen i en kontrollplan enligt vad som framgår i kapitel 8.

8 Hur förbereds den operativa kontrollen?

8.1 Kontrollplan för den operativa kontrollen

Med hjälp av den årliga uppföljningen och att utvärdera föregående verksamhetsårs kontroll av djurhållares hantering av läkemedel (tidigare läkemedel på gård) bör länsstyrelsen fastställa en kontrollplan för den operativa kontrollen för det kommande verksamhetsåret. En kontrollplan definieras i artikel 3.8 i EU:s kontrollförordning.

Vid upprättandet av planen bör länsstyrelsen också ta hänsyn till resultatet av den genomförda riskanalysen. Mot bakgrund av detta avgör sedan länsstyrelsen hur många kontrollbesök som ska utföras under året och vilka verksamheter som ska kontrolleras i första hand.

Planen bör minst innehålla följande

- en beskrivning som innehåller information om hur systemet för offentlig kontroll är uppbyggt och organiserat samt hur det fungerar på länsstyrelsen,
- avvikelser som kommit fram genom att utvärdera föregående verksamhetsårs kontroller och hur avvikelserna ska åtgärdas,
- en detaljerad plan för kontroll av djurhållares hantering av läkemedel som länsstyrelsen avser att utföra under det kommande året, och
- vilka resurser som krävs, främst i form av personal, för att länsstyrelsen ska kunna utföra kontrollen och en bedömning av om kraven är uppfyllda för kommande år.

Länsstyrelserna ska kunna redogöra för sin kontroll och om Jordbruksverket så begär ska kontrollplanen skickas till verket.

8.2 Framtagande av kontrollprotokoll (checklista) med kontrollpunkter

Den operativa kontrollen bör baseras på ett kontrollprotokoll (s.k. checklista) som är dokumenterad och fastställd av Jordbruksverket. Kontrollprotokollet utarbetas med lagstiftning och kontrollvägledning som grund. Länsstyrelsen kan vid behov ta fram ett aktuellt protokoll med utgångspunkt i Jordbruksverkets checklista och bilaga till checklistan.

De kontrollpunkter som finns föreslagna i en checklista finns att ladda ner från Jordbruksverkets webbplats. Där finns även förtydligande bilagor för hjälp med tolkning av nämnda kontrollpunkter.

Utöver dessa punkter kan djurhållaren informeras om regler som är mer verksamhetsinriktade, t.ex. om smittskydd och hygienregler, samt vikten av att alla djurhållare håller sig uppdaterade kring epizootiska sjukdomar.

8.3 Förberedelse av den operativa kontrollen

Länsstyrelsen bör ta reda på uppgifter om vem som äger djuren och/eller ansvarar för djurhållningen. Ta fram de uppgifter som finns på länsstyrelsen om djurhållningen på kontrollplatsen.

Länsstyrelsen bör också titta på resultat från tidigare kontroller. Om det har funnits avvikelser, som djurhållaren lovat att åtgärda och som inte kontrollerats på plats efter det, bör detta särskilt uppmärksammas vid kontrollen.

Utöver detta är det viktigt att vid planeringen av kontrollerna ta hänsyn till smittskydds- och hygienaspekter. Varje kontrollmyndighet ska ha en smittskyddsrutin som beskriver vilken skyddsutrustning och vilka andra åtgärder som ska vidtas för att upprätthålla ett gott smittskydd i samband med kontrollerna.

8.4 Möjligheter till samordnad operativ kontroll

Ett viktigt mål för all operativ kontroll är att den administrativa bördan för kontrollobjekten ska vara så liten som möjligt. Ett led i detta är att, där så är möjligt, samordna operativ kontroll inom flera områden för att därigenom hålla nere antalet besök hos kontrollobjektet. Den operativa kontrollen ska genomföras effektivt, men om möjligt anpassas så den inte i onödan påverkar företagets verksamhet negativt eller lägger onödig administrativ börda på företaget. Det kan t.ex. handla om när under dagen kontrollen utförs.

Kontroll av djurhållares hantering av läkemedel kan t.ex. samordnas med djurskyddskontroll, kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen och/eller kontroll av grundvillkor.

8.5 Centrala register tillgängliga för den operativa kontrollen

Länsstyrelsen ska ha en förteckning över de uppgifter som de bedömer vara relevanta för genomförandet och utvärderingen av kontrollen. Exempel på sådana uppgifter är datum för senaste kontroll, information om kontrollobjektet som länsstyrelsen bedömer är användbar vid riskanalysen, utförligare information om verksamhetens art och uppgifter om eventuell provotid. Detta framgår av artikel 10.2 i EU:s kontrollförordning. Länsstyrelsen arbetar i dagsläget med detta genom systemet Primör, länsstyrelsens register över livsmedels- och foderanläggningar.

Om det redan finns en sådan förteckning för andra ändamål kan den också användas för tillämpningen av nämnd förordning.

Jordbruksverket har ett register för inrapporterade behandlingar med antimikrobiella läkemedel. En veterinär ska rapportera ordination av antimikrobiella medel senast den 15:e i månaden efter att veterinären ordinerat läkemedlet. Användning av antimikrobiella läkemedel inom villkorad läkemedelsanvändning ska rapporteras senast den 15:e i månaden efter att användningen journalförts. Ordination och användning av antimikrobiella läkemedel till gris, höns, slaktkyckling, kalkon och nötkreatur ska rapporteras från och med 2023. Ordination och användning av antimikrobiella läkemedel till ankor, fisk, får, get, gås, häst och kanin för köttproduktion ska rapporteras från och med

2026. Ordination och användning av antimikrobiella läkemedel till hund, katt och mink ska rapporteras från och med 2029. Detta regleras i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2023:7) om veterinärers skyldighet att lämna uppgifter om ordinerade eller förskrivna antimikrobiella läkemedel, saknr. D 36.

I verktyget DAWA djursjukdata går det att söka information om inrapporterad ordination och användning av antimikrobiella medel i tre olika kategorier. I den första kategorin söker man till exempel på veterinär, anläggningsnummer och diagnos. I den andra kategorin söker man på förskrivna läkemedel och i den tredje kategorin söker man på villkorad läkemedelsanvändning.

Läkemedelsverket ansvarar för register över godkända veterinära läkemedel, karenstider för läkemedel till livsmedelsproducerande djur och att bevilja licenser⁸⁸.

9 Genomförande av den operativa kontrollen

9.1 Föranmälan

Jordbruksverkets vägleder i beslut från den 18 mars 2021 med diarienummer 6.1.17-04432/2021 enligt följande när det gäller föranmälan eller så kallad avisering av kontroll:

- Vid kontroller som görs rutinmässigt (exempelvis så kallade ordinarie kontroller eller normalkontroll) bör en föranmälan göras för att skapa goda förutsättningar för kontrollen. Föranmälan bör dock inte göras tidigare än 24 timmar innan kontrollens genomförande.
- Vid uppföljande kontroller bör syftet och vad som ska kontrolleras avgöra om det är lämpligt att föranmäla eller inte. Föranmälan bör dock inte göras tidigare än 24 timmar innan kontrollens genomförande.
- Vid kontroll som utförs med anledning av anmälan bör inte någon föranmälan göras.
- Vid revisioner eller kontroller som tar längre tid i anspråk, som exempelvis en systematisk genomgång av företagets rutiner, är det motiverat att föranmäla kontrollen och i de fallen gärna i god tid.

När det gäller den regelbundna, rutinmässiga kontrollen som länsstyrelsen har planerat att genomföra bedömer vi att denna kan och bör föranmälas. Att vi bedömer att denna kontroll kan föranmälas baserar vi delvis på att det i dessa fall inte finns skäl för att utgå från att det finns avvikelser hos kontrollobjekten. Vi bedömer även att om det finns underliggande brister, tillfälliga eller systematiska,

⁸⁸ [Läkemedelsverket | Start \(lakemedelsverket.se\)](#)

märks dessa oftast även om snabba åtgärder har gjorts. Vår slutsats är därför att fördelarna med att föranmäla dessa kontroller är fler än nackdelarna. Vid kontroller som görs rutinmässigt bör därför en föranmälan göras för att skapa goda förutsättningar för kontrollen. Föranmälan bör dock inte göras tidigare än 24 timmar innan kontrollens genomförande.

Vid en uppföljande kontroll bör syftet och vad som ska kontrolleras avgöra om en föranmälan bör göras eller inte, om en föranmälan kan göras utan att det får en negativ effekt på kontrollens syfte. Med beaktande av sådana riskaspekter bedömer vi att i vissa fall är möjligheten att föranmäla mer begränsad. Om det är lämpligt eller inte att göra en föranmälan vid uppföljande kontroller bör alltså bedömas från fall till fall.

När det gäller kontroller som görs som följd av anmälningar eller klagomål bedömer vi att det inte är lämpligt att dessa kontroller föranmäls. I dessa fall finns det skäl att misstänka att det finns brister hos den som ska kontrolleras och en föranmälan skulle kunna göra det lättare att dölja dessa avvikelser och risken är då att de inte kommer att åtgärdas. Vår bedömning är att nackdelarna med föranmälan vid anmälningsärenden väger tyngre än fördelarna.

Vid revisioner eller kontroller som omfattar en systematisk genomgång av rutiner är det motiverat att föranmäla kontrollen och i de fallen gärna i god tid. Kontroller som tar längre tid, exempelvis om kontroll utförs av fler lagstiftningsområden samtidigt, där kontrollobjekten ligger avsides eller där kontrollobjekten har oregelbundna tider kan också utgöra skäl för föranmälan för att kontrollerna ska kunna utföras. En motivering till varför föranmälan bedömdes som nödvändig bör anges i kontrollrapporten.

9.2 Genomförande av kontrollen

I genomförandet av den operativa kontrollen bör länsstyrelsen utöver kontroll av regelfafterlevnad lägga vikt vid att djurhållaren ska få en helhetssyn som främjar deras eget ansvarstagande i det förebyggande arbete med att förbättra djurs och människors hälsa samt att stärka åtgärderna mot antimikrobiell resistens som kontrollen syftar till. Det kan exempelvis ske genom en god kommunikation och möjlighet till dialog vid kontrolltillfället där djurhållaren har möjlighet att ställa frågor. Länsstyrelserna ska även genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter.

Om djurhållaren vid föranmälan/aviseringen eller när kontrollen ska påbörjas inte vill att den ska genomföras, så bör länsstyrelsen upplysa om att den som är föremål för offentlig kontroll är skyldig att lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras. Det framgår i 13 § protvagningslagen att djurhållaren på begäran ska ge länsstyrelsen tillgång till upplysningar och handlingar samt ge tillträde till relevanta utrymmen som behövs för den offentliga kontrollen. Enligt artikel 15.2 i EU:s kontrollförordning ska den som omfattas av

kontrollförelagningen likaså lämna den hjälp som behövs för att kontroll ska kunna utföras.

Uppstår trots denna upplysning problem där djurhållaren är hotfull och vägrar släppa in länsstyrelsen så att kontrollen inte kan genomföras, eller liknande, kan länsstyrelsen informera om att polis kan tillkallas som får hjälpa till så att kontrollen kan genomföras. Hjälp kan begäras av polismyndigheten enligt vad som framgår av 19 § provtagningslagen.

9.3 Dokumentationskrav

Länsstyrelsen ska upprätta skriftlig dokumentation om varje offentlig kontroll som utförs. Dokumentationen kan vara i pappersform eller i elektronisk form.

Det är viktigt att dokumentera alla uppgifter vid kontrollen: skriv anteckningar, ta foton eller filma. Andra personer, exempelvis djurägaren/djurhållaren eller en domstol, behöver kunna förstå vad som framkommit vid kontrollen och vad som legat till grund för länsstyrelsens bedömning. Var extra noggrann om det finns avvikelser och när förhållanden som kan komma att ändras dokumenteras.

När kontrollen avslutas ska djurhållaren få information om vad som framkommit under kontrollen, i stora drag. Om avvikelser har upptäckts som behöver åtgärdas bör det framgå i informationen och hur kontrollen ska följas upp.

Efter kontrollen ska en kontrollrapport skickas till djurhållaren. Innehållet regleras i artikel 13.1 i EU:s kontrollförelagning och bör innehålla följande uppgifter:

- En beskrivning av syftet med den offentliga kontrollen.
- Tid och plats för kontrollen.
- Om och i så fall när kontrollen aviserats.
- Vilka som var närvarande vid kontrollen.
- De kontrollmetoder som tillämpats, hur kontrollen utförts och vad som framkom vid kontrollen.
- Länsstyrelsens bedömning och vilka åtgärder som länsstyrelsen avser att vidta med anledning av det som framkom vid kontrollen.
- Allmän information om den lagstiftning kontrollobjektets verksamhet omfattas av samt att den som är ansvarig för verksamheten är skyldig att känna till och följa gällande bestämmelser.

Kontrollobjektet ska få del av kontrollrapporten så snart som möjligt.

10 Hantering av avvikelser som konstateras vid den operativa kontrollen

10.1 Kontrollmyndighetens ansvar att följa upp avvikelser

Vid bristande efterlevnad av regelverket ska länsstyrelsen vidta lämpliga åtgärder som säkerställer att djurhållaren åtgärdar avvikelser och förebygger ytterligare upprepningar, i enlighet med artikel 138 i EU:s kontrollförordning. Länsstyrelsen har ett ansvar för att följa upp att avvikelser som konstateras vid kontrollen åtgärdas av djurhållaren. Om avvikelser påvisas vid den operativa kontrollen krävs ett förnyat besök eller administrativ uppföljning. Uppföljning kan i lämpliga fall även ske vid nästa planerade kontroll.

Länsstyrelsen får själv ta ställning till när ett förnyat besök är motiverat enligt bedömningsgrunderna och inom vilken tidsram det bör göras.

10.2 Vilka avvikelser som bör innebära ett förnyat besök (toleransnivå etc.)

Konstateras avvikelser vid kontrollen ska dessa följas upp inom en skälig tid. När länsstyrelsen tar ställning till hur åtgärderna som djurhållaren ska genomföra för att avhjälpa avvikelserna ska följas upp, ska länsstyrelsen ta hänsyn till bland annat följande

- avvikelsernas allvarighet,
- djurhållarens inställning till den påtalade avvikelserna, och
- kontrollmyndighetens tidigare erfarenheter från kontrollobjektet.

En mer allvarlig avvikelse kan till exempel kräva en uppföljande kontroll på plats, medan vissa andra typer av avvikelser kan följas upp genom en administrativ kontroll av dokument som foton och journaler.

10.3 Förelägganden

Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som provtagningslagen kompletterar, får länsstyrelsen enligt 16 § provtagningslagen besluta de förelägganden som behövs för att lagen, de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna ska följas.

Förelägganden bör tillämpas i de fall avvikelser uppdagats som är av sådant slag att verksamheten inte visar vilja att vidta nödvändiga åtgärder och då avvikelser inte är

åtgärdade vid ett förnyat besök. Föreläggande bör också tillämpas i de fall allvarligare avvikelser uppdagats.

I uttrycket föreläggande inbegrips både förelägganden som ålägger djurhållaren att göra något och förelägganden som förbjuder djurhållaren att göra något. Ett föreläggande ska vara formulerat så tydligt att mottagaren inte kan missförstå vad som krävs av denne. Att skriva tydligt vilken avvikelse som ska åtgärdas och vilket resultat som förväntas av djurhållaren innebär dock inte att alltid länsstyrelsen bör ange exakt hur avvikelserna ska avhjälpas, om det finns olika sätt att åtgärda avvikelsen.

När tiden för då åtgärder senast ska vara vidtagna har löpt ut bör länsstyrelsen kontrollera om djurhållaren har följt beslutet. Om det vid en kontroll visar sig att beslutet inte har följts ska länsstyrelsen överväga vidare åtgärder. Det kan till exempel vara att återkomma för ny kontroll, att kombinera föreläggandet med vite eller överväga andra åtgärder enligt artikel 138 i EU:s kontrollförordning beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

Förelägganden får enligt 17 § provtagningslagen eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar förenas med vite. Bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten.

10.4 Rättelse på den enskildes bekostnad

Om någon inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen, de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna, får kontrollmyndigheten besluta om rättelse på hans eller hennes bekostnad, se 18 § provtagningslagen. Rättelse på den enskildes bekostnad kan vara lämpligt om djurhållaren inte åtgärdar en brist som snabbt behöver åtgärdas.

10.5 Överprövning av beslut

Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om det har meddelats

1. enligt provtagningslagen,
2. enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen, eller
3. enligt de EU-bestämmelser som nämnd provtagningslagen kompletterar.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

10.6 Åtalsanmälan

Myndigheter med kontrollansvar är som huvudregel skyldiga att göra en åtalsanmälan vid misstanke om brott. Observera att i vissa fall framgår

anmälningsskyldigheten direkt av lag, medan i andra fall grundas den på allmänna rättsprinciper.

11 Grundvillkor

11.1 Rapport om grundvillkor

Grundvillkoren finns i EU-förordningar som är direkt tillämpliga i varje medlemsstat, eller i EU-direktiv som implementerats i svensk lagstiftning. Ett direktiv ska, med avseende på det resultat som ska uppnås, vara bindande för varje medlemsstat till vilken det är riktat. Det är däremot upp till medlemsstaten att bestämma form och tillvägagångssätt för genomförandet.

Det innebär att ett grundvillkor kan utgöras av nationell lagstiftning som Sverige har på plats för att uppnå syftet med det EU-direktiv som pekats ut som grundvillkor. Inom vissa verksamhetsområden går den nationella lagstiftningen längre än vad direktivet kräver och kontroll av grundvillkor ska då genomföras enbart utifrån vad som är tillräckligt för att uppnå syftet och ändamålet med EU-direktivet.

Kontrollinstruktion för grundvillkor och information om hur dessa ska rapporteras finns på Jordbruksverkets hemsida, i dagsläget under rubriken ”Kontroller och tillsyn”. Instruktionen uppdateras årligen, i slutet av året inför det nya kontrollåret.

Användning av hormoner och journalföring kan utgöra grundvillkor. Nu aktuella grundvillkor för djurhållares hantering av läkemedel är märkta med GV i kontrollpunkterna. Om länsstyrelsen hittar avvikelser vid kontroll av djurhållares hantering av läkemedel som är märkta med GV ska länsstyrelsen undersöka om det också är en överträdelse av grundvillkoren. Hur länsstyrelsen kan gå tillväga beskrivs närmare i ovan nämnd kontrollinstruktion för grundvillkoren.

De regler som är gemensamma för grundvillkoren finns beskrivna i den s.k. avdragsvägledningen. Den senaste versionen av avdragsvägledningen går också att hitta på Jordbruksverkets hemsida under rubriken ”Kontroller och tillsyn”.

12 Jordbruksverkets behov av uppföljning

12.1 Generell beskrivning av behovet

Länsstyrelserna ska redogöra för sin kontroll av djurhållares hantering av läkemedel. För att Jordbruksverket ska kunna göra en bra uppföljning av kontrollen och förbättra stödet till länsstyrelserna ska resultatet av utförda kontroller årligen rapporteras till Jordbruksverket.

Rapporteringen ska innehålla de uppgifter som Jordbruksverket begär och ske enligt de anvisningar som Jordbruksverket lämnar. Rapporteringen av

kontrollresultatet ska göras senast den 1 februari året efter det att kontrollen har genomförts.

Om länsstyrelsen noterar att vissa avvikelser i efterlevnad förekommer hos flera djurhållare bör detta rapporteras till Jordbruksverket så snart det är möjligt eftersom informationsinsatser kan behövas. Exempel på information är utskick till företagen eller informationsinsatser på annat sätt.

12.2 Lämplig form för återrapportering

Länsstyrelserna återrapporterar årligen till Jordbruksverket den 1 februari i samband med den så kallade Årliga rapporten.

13 Avsnitt om kontrollpunkter

13.1 Kontrollpunkterna

Till denna vägledning finns bilagor (checklistor) med förslag på kontrollpunkter. Med kontrollpunkter menas de olika moment som kan ingå i den operativa kontrollen.

13.2 Samverkan inom kontrollområdet.

Jordbruksverket och länsstyrelserna har kontinuerliga avstämningsmöten i form av olika referensgrupper. Länsstyrelserna har även egna forum för samverkan inom kontrollområdet.s